

102. sz. Ajánlás

a dolgozók részére biztosítandó jóléti létesítményekről

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Általános Konferenciája,

Amelyet a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Igazgató Tanácsa hívott össze Genfben, és amely 1956. június 6-án harminckilencedik ülészakára ült össze,

Miután úgy határozott, hogy különböző javaslatokat fogad el a dolgozók részére biztosítandó jóléti létesítményekről, amely kérdés az ülésnap napirendjének ötödik pontjaként szerepelt, és

Miután úgy döntött, hogy ezeket a javaslatokat Ajánlás formájában adja közre, a mai napon, 1956. június 26-án elfogadja az alábbi Ajánlást, amely a "Jóléti létesítményekről szóló 1956. évi Ajánlás" néven idézhető:

Mivel kívánatos bizonyos alapelveket meghatározni, és bizonyos normákat létrehozni a dolgozók részére nyújtandó következő jóléti szolgáltatásokról:

- (a) étkeztetési lehetőségek a vállalkozás területén vagy ahhoz közel;
- (b) pihenési lehetőségek a vállalkozás területén vagy ahhoz közel és rekreációs lehetőségek, kivéve az üdülési lehetőségeket; és
- (c) közlekedési lehetőségek a munkahelyre és a munkahelyről abban az esetben, ha a szokásos tömegközlekedés nem megfelelő vagy nem valós lehetőség,

a Konferencia azt ajánlja, hogy a következő rendelkezéseket a nemzeti feltételek által lehetővé tett legteljesebb körben és leggyorsabban alkalmazzák önkéntes, kormányzati vagy egyéb megfelelő intézkedés keretében, és az Igazgató Tanács kérésére mindegyik tagállam számoljon be a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnak az ezek hatályba léptetésére tett intézkedésekről.

I. SZEMÉLYI HATÁLY

1. A jelen Ajánlás vonatkozik az állami vagy magánvállalkozásoknál foglalkoztatott fizikai és nem fizikai munkavállalókra, kivéve a mezőgazdaságban és tengeri szállításban dolgozó munkavállalókat.

2. Bármilyen esetben, amelyben kétség merül fel, hogy valamely vállalkozás olyan-e, amelyre a jelen Ajánlást alkalmazni kell, a kérdést vagy az érintett munkaadók és munkavállalók szervezeteivel tartott konzultációt követően az illetékes hatóság rendezi, vagy azt az ország törvényei vagy gyakorlata szerint kell rendezni.

II. VÉGREHAJTÁS MÓDSZEREI

3. Tekintettel a jóléti létesítmények változatosságára és az azok biztosítására szolgáló nemzeti gyakorlatok változatosságára, az ezen Ajánlásban meghatározott szolgáltatásokat állami vagy önkéntes intézkedés útján lehet biztosítani-

- (a) törvények és rendelkezések útján, vagy
- (b) a munkaadók és munkavállalók szervezeteivel folytatott konzultációt követően az illetékes hatóság által jóváhagyott bármilyen más módon, vagy
- (c) kollektív szerződés útján vagy az érintett munkaadók és munkavállalók által egyeztetett más módon.

III. ÉTKEZTETÉSI LEHETŐSÉGEK

A. ÜZEMI ÉTKEZDÉK

4. Megfelelő étkezéseket biztosító üzemi étkezdét kell létrehozni és üzemeltetni a vállalkozásoknál vagy vállalkozásokhoz közel abban az esetben, amennyiben ez kívánatos, tekintettel a vállalkozás által alkalmazott munkavállalók számára, a szolgáltatások iránti keresletre és várható igénybe vételére, az étkezés biztosítására vonatkozó egyéb megfelelő lehetőségek rendelkezésére állásának hiányára és bármilyen egyéb, ide vonatkozó feltételre és körülményre.

5. Ha nemzeti törvények és rendelkezések révén üzemi étkezdét biztosítanak, az illetékes hatóságot fel kell jogosítani arra, hogy előírja az üzemi étkezdék létrehozását és üzemeltetését olyan vállalkozásokban vagy olyan vállalkozások közelében, ahol egy meghatározott minimális munkavállalói létszámnál többet foglalkoztatnak, vagy ahol ez az illetékes hatóság által meghatározott bármilyen egyéb okból kívánatos.

6. Ha az üzemi étkezdék a nemzeti törvények és rendelkezések által létrehozott üzemi bizottságok felelőssége alá tartoznak, ezt a felelősséget gyakorolni kell olyan vállalkozásokban, ahol az ilyen üzemi étkezdék létrehozása és üzemeltetése kívánatos.

7. Ha az üzemi étkezdét kollektív szerződés révén vagy bármilyen más módon biztosítják, kivéve az 5. és 6. bekezdésben szereplőket, az így kialakított intézkedéseket alkalmazni kell olyan vállalkozásokra, ahol ez bármilyen okból kívánatos és az érintett munkaadók és munkavállalók közötti megállapodás ezt meghatározza.

8. Az illetékes hatóságnak vagy valamilyen más, megfelelő testületnek megfelelő intézkedéseket kell tennie arra, hogy az üzemi konyhák létrehozásában és üzemeltetésében érintett technikai kérdések tekintetében tájékoztatást, tanácsot és iránymutatást adjanak az egyedi vállalkozásoknak.

9. (1) Abban az esetben, ha megfelelő kiadványok még nem léteznek az illetékes hatóságnak vagy valamilyen más megfelelő testületnek kell az érintett ország különleges feltételeihez alkalmazott részletes tájékoztatást, javaslatokat és iránymutatást készíteni és közzétenni az üzemi étkezdék létrehozásának és üzemeltetésének módszereiről.

(2) Az ilyen tájékoztatásban a következőkre kell javaslatokat tenni-

- (a) az üzemi étkezdék elhelyezése az érintett vállalkozások különféle épületeihez vagy részeleihez viszonyítva;

- (b) közös üzemi étkezdék létrehozása több vállalat között, amennyiben ez megfelelő;
- (c) elhelyezés az üzemi étkezdékben: területre, világításra, fűtésre, hőmérsékletre és szellőzésre vonatkozó normák;
- (d) üzemi étkezdék kialakítása: ebédlő vagy ebédlők, kiszolgáló terület, konyha, mosogatótér, raktár, adminisztrációs iroda, és az üzemi étkezde személyzete számára öltöző és mosdó;
- (e) üzemi étkezdék felszerelése, berendezése és dekorációja: az étel előkészítésére és főzésére szolgáló berendezések, hűtés, tárolás és mosogatás; a főzéshez használható különböző fűtőanyagfajták; asztalok és székek fajtái az ebédlőben vagy ebédlőkben; festési és dekorációs minta;
- (f) kínált ételek fajtái: szabványos menü, szabványos menü választási lehetőségekkel, à la carte; dietetikus menü orvosi előírásra; különleges menü egészségtelen foglalkozást űző munkavállalók számára; reggeli, napközbeni étkezés vagy egyéb étkezések több műszakban dolgozók számára;
- (g) táplálkozási szabvány: élelmiszerek tápértéke, tervezett menük és kiegyensúlyozott étrend;
- (h) kiszolgálás típusa az üzemi étkezdében: tálalóablakos vagy pultos kiszolgálás, büfé, és asztali felszolgálás; az egyes kiszolgálási típusokhoz szükséges személyzet;
- (i) higiéniai normák a konyhában és az ebédlőben;
- (j) pénzügyi kérdések: a beruházás, berendezés és felszerelések induló tőkeberuházása, folyamatos rezsiköltség és karbantartási költségek, élelmiszer és személyzeti költségek, számlák, az ételekért felszámolt árak.

B. BÜFÉ ÉS BÜFÉKOCSI

10. (1) Olyan vállalkozásoknál, ahol gyakorlatilag nem lehetséges megfelelő étkezéseket biztosító üzemi konyhákat létrehozni, és olyan más vállalkozásokban, ahol ilyen üzemi étkezdék már léteznek, büfét vagy büfékocsit kell biztosítani ott, ahol ez szükséges és gyakorlatilag lehetséges, amelyből előrecsomagolt ételeket vagy harapnivalókat és teát, kávé, tejet és egyéb italokat árusítanak a munkavállalók részére. Büfékocsikat azonban nem lehet olyan munkahelyeken bevezetni, amelyek veszélyes vagy ártalmas folyamatok az ellen szólnak, hogy a munkavállalók ott ételt és italt fogyasszanak.

(2) E létesítmények némelyikét nem csak a déli vagy a műszakok közötti időközben kell rendelkezésre bocsátani, hanem az elismert pihenőidőkben és szünetekben is.

C. ÉTKEZŐK ÉS EGYÉB ALKALMAS HELYISÉGEK

11. (1) Olyan vállalkozásoknál, ahol gyakorlatilag nem lehetséges megfelelő étkezést biztosító üzemi étkezdéket létrehozni, és, ahol szükséges, más olyan vállalkozásoknál, ahol ilyen üzemi étkezde már létezik, étkező létesítményeket kell biztosítani az egyedi munkavállalók számára, ahol elkészíthetik vagy felmelegíthetik és elfogyaszthatják a saját maguk által biztosított ételeket, ott, ahol ez gyakorlatilag lehetséges és helyénvaló.

(2) Az így biztosított lehetőségeknek legalább a következőkre kell kiterjednie-

- (a) olyan helyiség, ahol az éghajlatnak megfelelően megszüntetik a hideg vagy hőség okozta kellemetlenséget;

- (b) megfelelő szellőzés és világítás;
- (c) megfelelő székek és ülőbútorok elegendő számban;
- (d) megfelelő készülékek az ételek és italok melegítésére;
- (e) egészséges ivóvíz megfelelő ellátása.

D. MOZGÓ ÜZEMI ÉTKEZDÉK

12. Olyan vállalkozásokban, amelyekben a munkavállalók nagy munkaterületen elszórva dolgoznak, ahol ez gyakorlatilag lehetséges és szükséges, és ahol egyéb kielégítő lehetőségek nem állnak rendelkezésre, kívánatos mozgó üzemi étkezdét biztosítani, amely megfelelő ételmezt értékesít a munkavállalók számára.

E. EGYÉB LEHETŐSÉGEK

13. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a műszakban dolgozó munkavállalóknak lehetőséget nyújtsanak a megfelelő étkezések és italok megszerzésére a megfelelő időkből.

14. Olyan környékeken, ahol a megfelelő élelmiszerek, italok és étkezések beszerzésére nem állnak rendelkezésre elégséges lehetőségek, intézkedni kell a munkavállalók számára ilyen lehetőségek biztosításáról.

F. A LEHETŐSÉGEK IGÉNYBE VÉTELE

15. A munkavállalókat semmilyen esetben nem lehet a biztosított étkeztetési lehetőségek bármelyikének igénybe vételére kényszeríteni, kivéve amennyiben ezt nemzeti törvények és rendelkezések egészségügyi okokból előírják.

IV. PIHENÉSI LEHETŐSÉGEK

A. ÜLŐHELYEK

16. (1) Olyan vállalkozásokban, ahol bármilyen munkavállalóknak, különösen nőknek és fiatal munkavállalóknak munkavégzésük során ésszerű lehetőségük van az ülésre, anélkül, hogy ez hátrányosan befolyásolná a munkájukat, ülőhelyeket kell biztosítani és fenntartani számukra.

(2) Az így biztosított ülőhelyeknek megfelelő számban kell rendelkezésre állniuk ésszerű közelségben az érintett munkavállalók munkahelyéhez.

17. (1) Olyan vállalkozásokban, ahol bármilyen munka lényeges hányadát ülve rendeltetésszerűen el lehet végezni, az érintett munkavállalóknak ülőhelyet kell biztosítani és fenntartani.

(2) Az ülőhely kialakításának, konstrukciójának és méretének alkalmasnak kell lennie a munkavállaló és a munka szempontjából; ahol szükséges, lábtartót kell biztosítani.

18. Tekintet nélkül arra, hogy a munkavállalók ülőhelyeit nemzeti törvények és rendelkezések révén biztosítják és tartják fenn, mindegyik ország illetékes hatóságának fel kell hatalmaznia a megfelelő kormányzati tisztviselőket arra, hogy tájékoztatást, tanácsot és

iránymutatás adjanak a munkavállalók megfelelő ülőhelyeinek biztosításával és fenntartásával összefüggő technikai kérdések tekintetében, különösen abban az esetben, ha olyan műveletekkel foglalkozó munkavállalóknak biztosítanak ülőhelyeket, amelyben a munka lényeges hányadát rendeltetésszerűen el lehet végezni ülve.

B. PIHENŐHELYISÉGEK

19. (1) Olyan vállalkozásban, ahol a munkavállalók számára nem áll rendelkezésre alternatív lehetőség a munkaidő során ideiglenes pihenésre, pihenőhelyiséget kell biztosítani ott, ahol ez kívánatos, tekintettel a munka jellegére és bármilyen más releváns feltételre és körülményre. Pihenőhelyiséget kell biztosítani különösen a női munkavállalók szükségleteinek teljesítésére; a különösen nehéz vagy különleges munkát végző munkavállalóknak, akiknek a munkaidő alatt ideiglenes pihenésre van szükségük; vagy törtműszakban foglalkoztatott munkavállalók részére.

(2) Megfelelő esetekben a nemzeti törvényeknek vagy rendelkezéseknek fel kell hatalmazni az illetékes hatóságot annak előírására, hogy pihenőhelyiségeket biztosítsanak különösen olyan vállalkozásokban vagy vállalkozások olyan osztályaiban, amelyben az illetékes hatóság a foglalkoztatás feltételei és körülményei miatt ezt kívánatosnak ítéli.

20. Az így biztosított lehetőségeknek legalább a következőkre kell kiterjedni-

- (a) olyan helyiség, ahol az éghajlatnak megfelelően megszüntetik a hideg vagy hőség okozta kellemetlenséget;
- (b) megfelelő szellőzés és világítás;
- (c) megfelelő székek és ülőbútorok elegendő számban;

V. REKREÁCIÓS LEHETŐSÉGEK

21. (1) Megfelelő intézkedéseket kell hozni a munkavállalók számára rekreációs lehetőségek biztosításának ösztönzésére azon a vállalkozáson belül vagy ahhoz közel, ahol foglalkoztatják őket, ahol a különleges testületek vagy közösségi fellépés által szervezett megfelelő lehetőségek nem állnak még rendelkezésre és ahol tényleges igény van ilyen lehetőségekre, az érintett munkavállalók képviselőinek jelzése szerint.

(2) Az ilyen intézkedéseket, ahol ez szükséges, az üzemi bizottságoknak vagy más, nemzeti törvények és rendelkezések által létrehozott testületeknek kell meghozni, ha ezeknek e téren felelősségük van, vagy az érintett munkaadók vagy munkavállalók egymással folytatott konzultációját követően önkéntes fellépés keretében. Az ilyen intézkedéseket lehetőleg oly módon kell meghozni, hogy az ösztönözze és támogassa az állami hatóságok fellépését, hogy a közösség teljesíteni tudja a rekreációs lehetőségekre vonatkozó igényt.

22. Bármilyen módszert fogadnak el a rekreációs lehetőségek biztosítására, a munkavállalók semmi esetre sem lehetnek kötelezettek a biztosított lehetőségek bármelyikének felhasználásában történő részvételre.

VI. ÉTKEZTETÉSI ÉS REKREÁCIÓS LÉTESÍTMÉNYEK VEZETÉSE

23. Bár a biztosított étkeztetési és rekreációs lehetőségek irányítását különböző módokon lehet gyakorolni az érintett ország vagy környezet szokásai vagy azon intézkedések szerint, amelyek értelmében a jóléti létesítményekért átfogó felelősséggel ruházzák fel a különleges testületeket, az alábbiakban ismertetünk néhány irányítási formát, amelyet az illetékes hatóságoknak, munkaadóknak és munkavállalóknak figyelembe kell vennie-

(a) étkeztetési lehetőségek tekintetében-

- (i) olyan országokban, ahol az étkeztetési lehetőségek biztosítása a nemzeti törvények és rendelkezések által létrehozott üzemi bizottságok felelősségét képezik, az ilyen létesítmények vezetése az üzemi bizottságok vagy azok által kinevezett albizottságok által; vagy
- (ii) más országokban az ilyen létesítmények vezetése a vállalkozás vezetősége vagy a vállalkozás vezetősége által kinevezett vendéglátó vállalkozók által, konzultációs lehetőség elrendelésével a vállalkozás munkavállalói részére, például a vállalkozás munkavállalóinak képviselőiből álló üzemi étkezési bizottság útján;

(B) A REKREÁCIÓS LEHETŐSÉGEK TEKINTETÉBEN

- (i) olyan országokban, ahol a rekreációs lehetőségek biztosítása a nemzeti törvények és rendelkezések által létrehozott rekreációs bizottságok felelősségét képezik, az ilyen létesítmények vezetése a rekreációs bizottságok vagy azok által kinevezett albizottságok által; vagy
- (ii) más országokban az ilyen létesítmények vezetése a vállalkozásnak a rekreáció különös formái iránt érdeklődő munkavállalói által választott központi rekreációs bizottság részéről; a vállalkozás vezetőségének képviselőjével vagy képviselőivel vagy nélkülük, vagy a vállalkozás munkavállalóinak csoportjai által önkéntes alapon létrehozott különböző klubok keretében.

24. Mindegyik ország illetékes hatóságának intézkednie kell a munkaadói és munkavállalói szervezetek konzultációjáról a nemzeti törvények és rendelkezések révén létrehozott jóléti létesítmények igazgatási módszereivel és felügyeletével kapcsolatban.

VII. AZ ÉTKEZTETÉSI ÉS REKREÁCIÓS LÉTESÍTMÉNYEK FINANSZÍROZÁSA

25. Bár a biztosított étkeztetési és rekreációs létesítmények finanszírozását különböző módokon lehet ellátni az érintett ország vagy környezet szokásai vagy azon intézkedések szerint, amelyek értelmében a jóléti létesítményekért átfogó felelősséggel ruházzák fel a különleges testületeket, az alábbiakban ismertetünk néhány finanszírozási formát, amelyet az illetékes hatóságoknak, munkaadóknak és munkavállalóknak figyelembe kell vennie-

(a) étkeztetési lehetőségek tekintetében-

- (i) az étkeztetési szolgáltatás helyszínének felépítésére, bérlésére vagy más módon történő biztosítására vonatkozó kiadást a munkaadó finanszírozza a szükséges berendezésekkel és felszerelésekkel, valamint a folyamatos rezszi költségekkel és karbantartással együtt, beleértve a fűtést, világítást és takarítást, díjakat és

adókat, a helyiségek biztosítását és fenntartását, berendezéseket és felszereléseket;

- (ii) a létesítményeket használó munkavállalók fizetnek az ételekért és egyéb élelmiszerekért;
 - (iii) az élelmiszerszolgáltató személyzet bér- és biztosítási kiadásainak finanszírozása a munkaadó vagy a munkavállalók által az ételek és egyéb elérhetővé tett élelmiszerek megfizetése révén;
- (b) a rekreációs létesítmények tekintetében-
- (i) a beltéri rekreációs létesítmények helyiségeit és a kültéri rekreációs létesítmények a telek és építmények építésének, bérlésének vagy más módon történő biztosításának kiadásait a munkaadó finanszírozza, a szükséges tartós berendezésekkel és felszerelésekkel együtt, valamint a folyamatos rezsiköltségek és karbantartás tekintetében, beleértve a fűtést, világítást és takarítást, díjakat és adókat, a helyiségek, telkek, építmények, berendezések és felszerelések biztosítását és fenntartását; és
 - (ii) a napi folyó költségeket, közöttük különösen a fogyóeszközöket és anyagokat a létesítményeket használó munkavállalók finanszírozzák tagdíjak és játékdíjak fizetésével, valamint mérkőzésekre belépti díj szedésével vagy más módon.

26. A gazdaságilag elmaradott országokban a jóléti létesítményekkel összefüggő egyéb jogi kötelezettségek hiányában az ilyen szolgáltatásokat finanszírozhatják az illetékes hatóságok által meghatározott járulékokból fenntartott és a munkaadók és munkavállalók egyenlő képviselétével működő bizottságok igazgatása alatt álló jóléti alapok útján.

27. (1) Abban az esetben, ha az étkezéseket és egyéb élelmiszerellátást közvetlenül a munkaadó bocsátja a munkavállalók rendelkezésére, ezek árait ésszerűen kell megállapítani és a munkaadó nyeresége nélkül kell biztosítani; az értékesítésből fakadó esetleges pénzügyi többletet egy alapba vagy külön számlára kell befizetni, és a körülményeknek megfelelően vagy a veszteségek ellentételezésére vagy a munkavállalók rendelkezésére bocsátott lehetőségek javítására kell felhasználni.

(2) Abban az esetben, ha az étkezéseket és egyéb élelmiszerellátást vendéglátó vagy vállalkozó bocsátja a munkavállalók rendelkezésére, ezek árait ésszerűen kell megállapítani és a munkaadónál jelentkező nyereség nélkül kell azokat biztosítani.

(3) Abban az esetben, ha a szóban forgó szolgáltatásokat kollektív szerződések vagy a vállalkozásokon belüli különleges szerződések révén biztosítják, az 1. albekezdésben meghatározott alapot vagy közös testületnek, vagy a munkavállalóknak kell igazgatnia.

28. (1) A munkavállalónak semmi esetre sem lehet előírni, hogy járulékot fizessen olyan jóléti létesítmények költségéhez, amelyeket személyesen nem kíván igénybe venni.

(2) Olyan esetekben, amelyekben a munkavállalóknak fizetni kell a jóléti létesítményekért, nem lehet engedélyezni a részletfizetést vagy a fizetési késedelmet.

VIII. KÖZLEKEDÉSI LEHETŐSÉGEK

29. Abban az esetben, ha a nemzeti vagy helyi szokás szerint a munkavállalók saját eszközeikkel oldják meg a munkahelyre vagy munkahelyről történő közlekedést, alkalmas

parkolási vagy tárolási lehetőségeket kell biztosítani, ahol ez szükséges és gyakorlatilag lehetséges.

30. Abban az esetben, ha a munkavállalók lényeges hányada különleges nehézségeket tapasztal a munkahelyre és munkahelyről történő utazás során a tömegközlekedési szolgáltatások elégtelensége vagy a közlekedési menetrendek alkalmatlansága miatt, az őket foglalkoztató vállalkozásoknak törekednie kell arra, hogy az érintett környéken tömegközlekedési szolgáltatást biztosító szervezetek részéről biztosítsák a szolgáltatások szükséges korrekcióját vagy javítását.

31. Abban az esetben, ha a munkavállaló közlekedési nehézségei elsősorban a csúcsforgalmi terhelés és bizonyos órákban a forgalom zsúfoltsága miatt merülnek fel, és amennyiben az ilyen nehézségeket más módon nem lehet legyőzni, az őket foglalkoztató vállalkozásnak az érintett munkavállalókkal és a tömegközlekedési és közlekedési hatóságokkal és, megfelelő esetben, az ugyanazon a környéken lévő más vállalkozásokkal konzultálva kötelesek törekedni a vállalkozás egészében vagy néhány részlegében a munkakezdés és munkavégzés idejének korrekciójára vagy eltolására.

32. Abban az esetben, ha a munkavállalóknak megfelelő és gyakorlatilag lehetséges közlekedési lehetőségre van szükségük és azt más módon nem lehet biztosítani, az őket foglalkoztató vállalkozásoknak maguknak kell a közlekedést biztosítaniuk.

33. Egyes országokban, területeken vagy ágazatokban, ahol a tömegközlekedési szolgáltatások nem megfelelőek vagy gyakorlatilag nem lehetségesek, és a vállalkozás által biztosított közlekedési lehetőség alternatívájaként az érintett munkaadó és munkavállalók közötti megállapodás útján a vállalkozás köteles közlekedési pótlékot fizetni a munkavállalóknak.

34. Amikor az szükséges, a vállalkozásoknak intézkedniük kell a megfelelő közlekedési létesítmények rendelkezésre bocsátásáról, vagy tömegközlekedési szolgáltatás útján vagy más módon, a műszakban dolgozó munkavállalók igényeinek kielégítésére a nappal és az éjszaka folyamán olyan időpontokban, amelyekben a szokásos tömegközlekedési lehetőségek nem megfelelőek, gyakorlatilag nem lehetségesek vagy nem léteznek.

XI. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉS

35. Szövetségi államforma esetében a „nemzeti törvények és rendelkezések” kifejezés a jelen Ajánlás szempontjából magába foglalja a szövetségi állam törvényeit és rendeleteit és az azt képező államok, tartományok vagy kantonok törvényeit és rendeleteit, az érintett tagállam alkotmányos berendezkedésének megfelelően.